

**Геаграфічныя назвы
СПАСАБЫ І ПРАВІЛЫ ПЕРАДАЧЫ ГЕАГРАФІЧНЫХ
НАЗВАЎ І ТЭРМІНАЎ ЛАТВІЙСКОЙ РЭСПУБЛІКІ
НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ**

**Географические названия
СПОСОБЫ И ПРАВИЛА ПЕРЕДАЧИ ГЕОГРАФИЧЕСКИХ
НАЗВАНИЙ И ТЕРМИНОВ ЛАТВИЙСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
НА БЕЛОРУССКИЙ ЯЗЫК**

Выданне афіцыйнае

УДК 332.33:004.65 (476)

МКС 07.040

Ключавыя словы: геаграфічныя назвы, найменні геаграфічных аб'ектаў, геаграфічныя тэрміны, прынцып транслітарацыі.

Прадмова

1 РАСПРАЦАВАНЫ Рэспубліканскім унітарным прадпрыемствам "Белкартаграфія"

2 УНЕСЕНЫ Дзяржаўным камітэтам па маёмасці Рэспублікі Беларусь

3 ЗАЦВЕРДЖАНЫ І ЎВЕДЗЕНЫ ВА ЎЖЫВАННЕ загадам Дзяржаўнага камітэта па маёмасці Рэспублікі Беларусь ад 00 снежня 2009 г. № 000.

4 УВЕДЗЕНЫ ЎПЕРШЫНЮ

Дадзены тэхнічны кодэкс устаноўленай практыкі не можа быць тыражыраваны і распаўсюджаны без дазволу Дзяржаўнага камітэта па маёмасці Рэспублікі Беларусь.

Выдадзены на беларускай і рускай мовах

Змест

1	Вобласць прымянення.....	1
2	Тэрміны.....	1
3	Абзначэнні і скарачэнні.....	1
4	Агульныя палажэнні	2
5	Патрабаванні да спосабаў і правілаў перадачы літар і літарных спалучэнняў	2
6	Родавая прыналежнасць і асаблівасці словазмянення латышскіх геаграфічных назваў	11
7	Патрабаванні да напісання прыметнікавых форм, утвораных ад латышскіх геаграфічных назваў.....	11
8	Кароткія звесткі пра гукавы склад і графіку латышскай мовы	12
9	Патрабаванні да перадачы геаграфічных тэрмінаў, складаных і састаўных назваў	13
	Дадатак А (абавязковы) Спіс асноўных геаграфічных назваў і іншых слоў, якія ўваходзяць у склад геаграфічных назваў Латвійскай Рэспублікі.....	15

ТЭХНІЧНЫ КОДЭКС УСТАНОЎЛЕНАЙ ПРАКТЫКІ

Геаграфічныя назвы Спосабы і правілы перадачы геаграфічных назваў і тэрмінаў Латвійскай Рэспублікі на беларускую мову

Географические названия Способы и правила передачи географических названий и терминов Латвийской Республики на белорусский язык

Place names Ways and rules of transfer of place names and terms of Latvian Republic on the Belarus language

Дата ўвядзення 2009-00-00

1 Вобласць прымянення

Тэхнічны кодэкс устаноўленай практыкі (далей – тэхнічны кодэкс) устанаўлівае асноўныя правілы перадачы на беларускую мову геаграфічных назваў і тэрмінаў Латвійскай Рэспублікі.

Патрабаванні дадзенага тэхнічнага кодэкса абавязковыя для арганізацый Дзяржаўнага камітэта Рэспублікі Беларусь, якія выконваюць работы ў галіне геаграфічных назваў.

2 Тэрміны

У дадзеным тэхнічным кодэксе прымяняюцца наступныя тэрміны з адпаведнымі азначэннямі:

2.1 аканне: пераход ненаціскных галосных [o], [e] ў гук [a] пасля цвёрдых і зацвярдзелых зычных.

2.2 геаграфічныя аб'екты – існуючыя зараз або тыя, што існавалі даўней, адносна ўстойлівыя цэласныя ўтварэнні Зямлі, якія характарызуюцца пэўным месцапалажэннем: мацерыкі, акіяны, моры, залівы, пралівы, астравы, рэкі, азёры, леднікі, пустыні і іншыя прыродныя аб'екты; дзяржавы, рэспублікі, краі, вобласці, раёны, гарады і іншыя пасяленні, чыгуначныя станцыі, марскія парты, аэрапорты і іншыя падобныя да іх аб'екты.

2.3 дзеканне: пераход [д] у [дз'] у пазіцыі перад памякчальнымі галоснымі.

2.4 дыграф: састаўны пісьмовы знак, які складаецца з дзвюх літар і ўжываецца для абазначэння аднаго гук.

2.5 дыфтонг: своеасаблівы тып гук, а менавіта спалучэнне складовага і нескладовага галоснага ў межах аднаго склада.

2.6 найменні геаграфічных аб'ектаў – назвы, якія надаюцца геаграфічным аб'ектам і служаць для іх адрознення і распазнавання.

2.7 памякчальныя галосныя: галосныя, якія адпавядаюць спалучэнню «[й] + адпаведны галосны» і абумоўліваюць мяккае вымаўленне папярэдніх зычных.

2.8 памякчоны зычны: зычны гук, пры ўтварэнні якога асноўная артыкуляцыя дапаўняецца дадатковай ётавай артыкуляцыяй, у выніку чаго гук вымаўляецца мякка.

2.9 прыстаўны гук: зычны гук, які ўзнікае ў абсалютным пачатку слова пад уздзеяннем фанетычных фактараў.

2.10 тапонім: уласнае найменне геаграфічнага аб'екта.

2.11 цеканне: пераход [т] у [ц'] у пазіцыі перад памякчальнымі галоснымі.

2.12 яканне: вымаўленне ў першым складзе перад націскам пасля мяккіх зычных гук [‘а] на месцы гукаў [o], [e], што знаходзіць сваё арфаграфічнае адлюстраванне ў літары я.

3 Абазначэнні і скарачэнні

У дадзеным тэхнічным кодэксе прымяняюцца наступныя абазначэнні і скарачэнні:

ПБАП – Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. Мінск: Нацыянальны цэнтр прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, 2008

◌ – значок для абазначэння дыфтонга.

Выданне афіцыйнае

4 Агульныя палажэнні

4.1 У тэхнічным кодэксе латышскія геаграфічныя назвы перадаюцца на беларускую мову паводле прынцыпу транслітарацыі, зыходзячы з іх афіцыйнага напісання, прынятага ў латышскай мове.

Пры адсутнасці прамых адназначных графічных адпаведнікаў літар латышскай лацінкі і беларускай кірыліцы пад увагу бяруцца асаблівасці вымаўлення назвы ў латышскай мове. У асобных выпадках улічваюцца традыцыі перадачы латышскіх гукаў.

Зыходнай формай пры транслітарацыі латышскіх геаграфічных назваў з'яўляюцца латышскія назвы ў форме назоўнага склону (тыпу Tukums – Тукумс, Valmiera – Валміера), а таксама роднага склону (тыпу Vēlna purvs – балота Велна, Saules kalns – гара Саулес). Латышскія канчаткі назваў пры перадачы на беларускую мову не аддзяляюцца.

4.2 Дыялектныя асаблівасці латышскіх геаграфічных назваў адлюстроўваюцца пры перадачы на беларускую мову толькі ў тым выпадку, калі яны замацаваліся ў афіцыйных латышскіх тапанімічных формах.

4.3 Назвы славянскага паходжання, распаўсюджаныя на тэрыторыі Латвійскай Рэспублікі (тыпу Golīševa, Beļava, Červonka, Zahodi, Treuchi), перадаюцца без адступленняў ад асноўных прынцыпаў і правілаў дадзенага тэхнічнага кодэкса.

4.4 Транслітарацыя латышскіх геаграфічных назваў у тэхнічным кодэксе праводзіцца з такім разлікам, каб афармленне транслітараванай назвы адлюстроўвала асноўныя беларускія фанетычныя асаблівасці і не супярэчыла арфаграфічным прынцыпам беларускай мовы.

4.5 Асноўнымі крыніцамі для ўстанаўлення аўтэнтычнага напісання латышскіх геаграфічных назваў у тэхнічным кодэксе служылі выдадзеныя ў апошнія гады латышскія буйнамаштабныя карты, атласы, а таксама турыстычныя даведнікі, даведнікі населеных пунктаў, даведнікі адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу і іншыя падобныя нарматыўныя выданні.

5 Патрабаванні да спосабаў і правілаў перадачы літар і літарных спалучэнняў

5.1 Латышскі алфавіт складаецца з 33 наступных знакаў:

Aa, Āā, Bb, Cc, Čč, Dd, Ee, Ēē, Ff, Gg, Ģģ, Hh, Ii, Īī, Jj, Kk, Ķķ, Ll, Ļļ, Mm, Nn, Ņņ, Oo, Pp, Rr, Ss, Šš, Tt, Uu, Ūū, Vv, Zz, Žž.

5.1.1 Літары Āā, Ēē, Īī, Ūū ў латышскай мове служаць для абазначэння доўгіх галосных.

Літары Ģģ, Ķķ, Ļļ, Ņņ служаць для абазначэння латышскіх памярконых зычных гукаў.

Літары Čč, Šš, Žž служаць для абазначэння шыпячых.

5.1.2 Націск у латышскай мове – фіксаваны і прыпадае ў абсалютнай большасці слоў на 1-ы склад. У беларускай перадачы месца націску захоўваецца.

5.2 Пры транслітарацыі латышскіх геаграфічных назваў улічваюцца наступныя асаблівасці латышкага вымаўлення:

- адсутнасць памярконых зычных перад галосным [e];
- наяўнасць спецыфічных памярконых зычных.

5.3 Пры транслітарацыі не бяруцца пад увагу наступныя асаблівасці латышкага вымаўлення:

- даўжыня галосных;
- ступень адкрытасці галосных [e] і [ē];
- адсутнасць памярконых зычных перад галосным [i], паколькі ў латышскай мове на пісьме і пасля цвёрдых зычных ужываецца літара i;
- дыфтангічнае вымаўленне [o].

5.4 Пры транслітарацыі латышскіх геаграфічных назваў улічваюцца наступныя асаблівасці беларускай арфаграфіі:

- цвёрдасць шыпячых, [p] і [ц] спрадвечнага;
- часткова аканне, а менавіта пераход [o] ў [a];
- пераход [y] ў [ў].

5.5 У транслітараваных назвах у мэтах максімальнага захавання зыходнага выгляду назвы не адлюстроўваюцца наступныя беларускія асаблівасці:

- дзеканне і цеканне. Неадлюстраванне дзекання і цекання пры транслітарацыі дасягаецца за кошт напісання пасля [д], [т] толькі непамярконых галосных э, ы, а, о, у;
- яканне, паколькі ненаціскны [е] ў транслітараваных назвах перадаецца толькі праз непамярконае э;
- часткова аканне, а менавіта пераход [e] ў [a]. Захаванне ненацісканага э ў словах іншамоўнага паходжання дапускаецца правіламі беларускай арфаграфіі (гл.: ПБАП, § 4);
- узнікненне прыстаўных гукаў перад пачатковымі о, у. Адсутнасць прыстаўных у словах іншамоўнага паходжання дапускаецца правіламі беларускай арфаграфіі (гл.: ПБАП, § 14).

5.6 Літары Aa, Bb, Cc, Čč, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Jj, Kk, Ll, Mm, Nn, Pp, Rr, Ss, Šš, Tt, Uu, Vv, Zz, Žž маюць

прамыя адназначныя кірылічныя адпаведнікі ў беларускім алфавіце і перадаюцца згодна з прынцыпам транслітарацыі.

5.7 Літары *Āā, Ēē, Ģģ, Īī, Ķķ, Ļļ, Ņņ, Ūū* не маюць прамых адназначных адпаведнікаў у беларускім алфавіце. Пры іх перадачы ўлічваецца асаблівасці латышкага вымаўлення, а таксама традыцыі беларускамоўнага адлюстравання латышскіх гукаў.

5.7.1 Літары для абазначэння латышскіх доўгіх галосных гукаў (*Āā, Ēē, Īī, Ūū*) у беларускай мове перадаюцца праз адну адпаведную літару. Пры такім падыходзе вытрымліваецца традыцыя і максімальна захоўваецца аўтэнтычны выгляд латышскіх назваў. Пры перадачы ж доўгіх галосных паводле вымаўлення, напрыклад, праз дзве адпаведныя літары, транслітараваныя латышскія назвы маглі б набыць непажаданае падабенства з назвамі тых моў, у якіх прынята падвойнае напісанне галосных, напрыклад, з эстонскімі.

5.7.2 Літары *Ļļ, Ņņ*, якія абазначаюць памякчоныя гукі, на канцы слоў і перад зычнымі перадаюцца спалучэннем адпаведных літар кірыліцы *Лл, Нн* і мяккага знака (*ь*). Перад галоснымі з мэтай адлюстравання спецыфічнае мяккае вымаўленне адпаведных гукаў пасля гэтых літар пішуцца памякчальныя галосныя *е, і, ю, я, ё*.

5.7.3 Літары *Ģģ, Ķķ* у латышскай мове абазначаюць памякчоныя гукі [*д'*], [*т'*]. У беларускай мове на месцы такіх гукаў згодна з правіламі арфаграфіі павінны пісацца дыграф *Дз дз* і літара *Ц ц*. Каб пазбегнуць скажэння зыходнага выгляду назвы, а таксама непажаданага супадзення з латышскімі *Dz dz, C c*, на канцы слоў і перад зычнымі такія літары перадаюцца спалучэннем адпаведных літар кірыліцы *Гг, Кк* і мяккага знака (*ь*). Перад галоснымі з мэтай адлюстравання спецыфічнае мяккае вымаўленне адпаведных гукаў пасля гэтых літар пішуцца памякчальныя галосныя *е, і, ю, я, ё*.

5.8 Латышскія дыфтонгі ў беларускай мове транслітаруюцца, пры гэтым канцавая літара і ў складзе дыфтонгаў перадаецца літарай *й*.

5.9 Зводная табліца 1 перадачы латышскіх літар сродкамі беларускага алфавіта:

Табліца 1

Літара латышкага алфавіта	Вымаўленне ў латышскай мове	Літара беларускага алфавіта	Прыклады транслітарацыі геаграфічных назваў
А а	[a]	А а (на пачатку слова і пасля большасці зычных) я (пасля <i>ķ, ļ, ņ, ģ</i>)	Aloja – Алоя Arbidani – Арбідані Irlava – Ірлава Dundaga – Дундага Kandava – Кандава Kukšas – Кукшас Beļava – Бэлява Viļaka – Віляка Oliņšas – Оліняс Liepiņšas – Ліепіняс
Ā ā	[aa]	А а (на пачатку слова пасля большасці зычных) я (пасля <i>ķ, ļ, ņ, ģ</i>)	Ārciems – Арціемс Ānmēmele – Анмэмэлэ Blāzma – Блазма Vāne – Ванэ Spāre – Спарэ Varakļāni – Варакляні Vilņāji – Вілняі
В в	[b]	Б б	Abavnieki – Абаўніекі Biksti – Біксты Bērze – Бэрзэ Buiva – Буйва Brizule – Брызулэ
С с	[ц]	Ц ц	Mazsalaca – Мазсалаца Vecaduliena – Вэцадуліена Jērcēni – Ерцэні Brenči – Брэнці Benckalni – Бэнцкальні

Працяг табліцы 1

Літара латышкага алфавіта	Вымаўленне ў латышскай мове	Літара беларускага алфавіта	Прыклады транслітарацыі геаграфічных назваў
Č č	[ч]	Ч ч	Inčukalns – Інчукалнс Grenči – Грэнчы Kščeva – Кшчэва Červonka – Чэрванка Černoste – Чэрнастэ
D d	[д]	Д д	Kandava – Кандава Dunalka – Дуналка Valdeķi – Валдэкі Rude – Рудэ Dīžstende – Дыжстэндэ Medņi – Мэдні
E e	[э]	Э э (на пачатку слова і пасля большасці зычных) е (пасля ķ, ļ, ņ, ģ)	Eglaine – Эглайнэ Emburga – Эмбурга Priekule – Прыекулэ Krūte – Крутэ Sermite – Сэрмітэ Savenieki – Савэніекі Remte – Рэмтэ Ķevele – Кевэлэ Zaļenieki – Заленіекі Bruņene – Брунэнэ Ķieģeļceplis – Кіегельцэпліс
Ē ē	[ээ]	Э э (на пачатку слова і пасля большасці зычных) е (пасля ķ, ļ, ņ, ģ)	Ēberģe – Эрбэрге Lēdas – Лэдас Tēvenāni – Тэвэнані Kapsēde – Капсэдэ Dzērvenieki – Дзэрвэніекі Naukšēni – Наўкшэні Ķēči – Кечы Šķēde – Шкедэ Spruņģēni – Спуньгені Ģermaņi – Германі
F f	[ф]	Ф ф	Faltora – Фалтапа Feimaņi – Фэймані Felicianova – Фэліціянава Sofikalns – Софікалнс
G g	[г] выбухны	Г г	Gulbene – Гулбэнэ Gobgrava – Гобграва Daugavpils – Даўгаўпілс Kuldīga – Кулдыга Ogre – Огрэ
Ģ ģ	[д']	Гь гь (у канцы слова і перад зычнымі) г (перад галоснымі)	У прагледжаных матэрыялах не знайшлося адпаведных прыкладаў Briģi – Брыгі Ģērķēni – Геркені Ēberģe – Эрбэрге
H h	[х] фрыкатыўны	Х х	Behova – Бэхава

Працяг табліцы 1

Літара латышкага алфавіта	Вымаўленне ў латышскай мове	Літара беларускага алфавіта	Прыклады транслітарацыі географічных назваў
I i	[i]	I i (на пачатку слова і пасля большасці зычных) ы (пасля d i t, r, č, ž, š)	Indrani – Індрані Karogi – Карагі Smilgas – Смілгас Ungurpils – Унгурпілс Ozoli – Озолі Dzeņi – Дзэні Sauļi – Саўлі Pidriķis – Пидрыкіс Kēņģi – Кеньгі Dikļi – Дыклі Matīši – Матышы Katvari – Катвары Lenči – Лэнчы Limbaži – Лімбажы Vireši – Вірэшы
Ī ī	[ii]	I i (на пачатку слова і пасля большасці зычных) ы (пасля d i t, r, č, ž, š)	Īvaņi – Івані Līgatne – Лігатнэ Bīriņi – Бірыні Nītaure – Нітаўрэ Kūšupe – Кішупэ Jurģiši – Юргішы Matīši – Матышы Tīreļi – Тырэлі Rīteri – Рытэры Žīguri – Жыгуры Rudziši – Рудзішы
J j	[j]	й	Lejnieki – Лэйнікі Andrejkalns – Андрэйкалнс Dūjlejas – Дуйлэяс
K k	[k]	К к	Rūkas – Рукас Korģene – Коргенэ Ratnieki – Ратнікі Krievi – Крыві Kārtuži – Картужы Kūdums – Кудумс
Ķ ķ	[tʰ]	Кь кь (у канцы слова і перад зычнымі) К к (перад галоснымі)	Fridriķmuiža – Фрыдрыкьмуйжа Kaķiši – Какішы Ķesterciems – Кестэрціемс Ķūģi – Кюгі
L l	[l]	Л л	Juglas – Юглас Rozula – Розула Lendzi – Лэндзі Lode – Лодэ Ludaži – Лудажы Lāde – Ладэ Līepupe – Ліепупэ Glūda – Глуда Vilpulkā – Вілпулка

Працяг табліцы 1

Літара латышкага алфавіта	Вымаўленне ў латышскай мове	Літара беларускага алфавіта	Прыклады транслітарацыі геаграфічных назваў
Ļ ļ	[л']	Ль ль (у канцы слова і перад зычнымі) Л л (перад галоснымі)	Kieģeļceplis – Кіегельцэпліс Oļģina – Ольгіна Zaļmuiža – Зальмуйжа Buļļukalns – Бульлюкалнс Karļi – Карлі Beļava – Бэлява Skaļupes – Скалюпэс Kļocki – Клэцкі Varakļāni – Варакляні
M m	[м]	М м	Mazbrenģuļi – Мазбрэнгулі Nurmiži – Нурміжы Umurga – Умурга More – Морэ Mežmuiža – Мэжмуйжа Māršēni – Маршэні Mēdzūla – Мэдзула Mūris – Мурыс Mīlakšas – Мілакшас Limbaži – Лімбажы
N n	[н]	Н н	Noras – Норас Nurmi – Нурмі Naukšēni – Наўкшэні Vainiži – Вайніжы Stiene – Стыенэ Nēķene – Нэкенэ Nītare – Нітарэ Jaunāmuiža – Яўнамуйжа Inte – Інтэ
Ņ ņ	[н']	Нь нь (у канцы слова і перад зычнымі) Н н (перад галоснымі)	Meņģele – Мэньгелэ Viņki – Вінкі Tiņģere – Тыньгерэ Ņukši – Нюкшы Puņas – Пуњас Svariņi – Сварыні Bruņene – Брунэнэ
O o	[yo]	О о (на пачатку слова і пасля большасці зычных у 1-ым складзе) а (пасля большасці зычных у 2-ім і далейшых складах) ё (пасля ķ, ļ, ņ, ģ незалежна ад пазіцыі ў слове)	Odziena – Одзіена Ozoli – Озالی Koknese – Кокнэсэ Aglona – Аглана Vecogre – Вэцагрэ Robežkrogs – Робэжкрагс Gospori – Госпары Koroļevščina – Коралейшчына Ķoņi – Кёні Kļocki – Клэцкі Augļova – Аўглёва Vajņode – Вайнёдэ

Працяг табліцы 1

Літара латышкага алфавіта	Вымаўленне ў латышскай мове	Літара беларускага алфавіта	Прыклады транслітарацыі геаграфічных назваў
P p	[p]	П п	Pabaži – Пабажы Pokrata – Пократа Vilpulka – Вілпулка Ungurpils – Унгурпілс Petrovka – Пэтраўка Spāre – Спарэ Pērkoni – Пэркани Kapūne – Капунэ Prinkas – Прынкас
R r	[r]	Р р	Rauna – Раўна Rozes – Розэс Bregža – Брэгжа Rimstavas – Рымставас Krugstagrogs – Кругстагарогс Rīdzene – Рыдзэнэ Rēveļi – Рэвэлі Rūzori – Рузары
S s	[s]	С с	Mazsalaca – Мазсалаца Sofikalns – Софікалнс Suntazi – Сунтазі Sigulda – Сігулда Piksāri – Піксары Sērmūkši – Сэрмукшы Rozes – Розэс Anspoki – Анспакі
Š š	[ш]	Ш ш	Višķernieki – Вішкерніекі Aščuki – Ашчукі Naukšēni – Наўкшэні Katleši – Катлэшы Dekšārēs – Дэкшарэс
T t	[t]	Т т	Tenteni – Тэнтэні Amata – Амата Turaida – Турайда Taurene – Таўрэна Stūrīši – Стуршышы Līgatne – Лігатнэ
U u	[u]	У у (на пачатку слова і пасля большасці зычных) ю (пасля k, l, ņ, ģ) ў (пасля галосных)	Urga – Урга Rundāni – Рундани Dubuļi – Дубулі Skuki – Скукі Prusaki – Прусакі Guta – Гута Punduri – Пундуры Kuiķule – Куйкюлэ Zaķumuiža – Закумуйжа Zaļumi – Залюмі Jāņuciems – Янюціемс Jaundundaga – Яўндундага

Заканчэнне табліцы 1

Літара латышкага алфавіта	Вымаўленне ў латышскай мове	Літара беларускага алфавіта	Прыклады транслітарацыі геаграфічных назваў
Ū ū	[уу]	У у (на пачатку слова і пасля большасці зычных) ю (пасля к, л, р, г) ў (пасля галосных)	Ūdri – Удры Brūveri – Брувэры Lūznava – Лузнава Kūdums – Кудумс Tūja – Туя Kūģi – Кюгі Glāžšķūnis – Глажшкюніс Ģūģeri – Гюгеры У прагледжаных матэрыялах не знайшлося адпаведных прыкладаў
V v	[в]	В в	Varve – Варвэ Viesturi – Віестуры Viršukalns – Віршукалнс Vārtņieki – Вартніеки Vērene – Вэрэнэ
Z z	[з]	З з	Rozes – Розэс Rozula – Розула Rīdzene – Рыдзэнэ Mazsalaca – Мазсалаца
Ž ž	[ж]	Ж ж	Antuži – Антужи Mežotne – Мэжатнэ Tožas – Тожас Žubes – Жубэс Rožzari – Рожзары

5.10 Зводная табліца перадачы латышскіх літарных спалучэнняў сродкамі беларускага алфавіта:

Табліца 2

Спалучэнне літар латышкага алфавіта	Вымаўленне ў латышскай мове	Спалучэнне літар беларускага алфавіта	Прыклады транслітарацыі геаграфічных назваў
Ai ai (aī)	[ай]	Ай ай (на пачатку слова і пасля большасці зычных) яй (пасля к, л, р, г)	Aijaži – Аіяжы Turaida – Турайда Eglaine – Эглайнэ Vecsaikava – Вэцсайкава Cesvaīne – Цэсвайнэ У прагледжаных матэрыялах не знайшлося адпаведных прыкладаў
Au au	[ау]	Аў аў (на пачатку слова і пасля большасці зычных) яў (пасля к, л, р, г)	Auleja – Аўлэя Launkalne – Лаўнкалнэ Rauna – Раўна Raudauka – Раўдаўка Laudona – Ляўдана Beļauski – Бэляўскі

Працяг табліцы 2

Спалучэнне літар латышкага алфавіта	Вымаўленне ў латышкай мове	Спалучэнне літар беларускага алфавіта	Прыклады транслітарацыі геаграфічных назваў
Ei ei	[эй]	Эй эй (на пачатку слова і пасля большасці зычных) ей (пасля <i>ķ, ļ, ņ, ģ</i>)	Eikaži – Эйкажы Greiveri – Грэйвэры Meirāni – Мэйрані Kapteines – Каптэйнэс Reizeni – Рэйзэні Beibeži – Бэйбэжы Leimaņi – Лэймані Ķeiži – Кейжы Janķeizari – Янкейзары
le ie	[іе]	le ie (на пачатку слова і пасля большасці зычных) ые (пасля <i>d i t, r, č, ž, š</i>)	levāji – левай Niedras – Ньедрас Odziēna – Одзіена Liezere – Ліезэрэ Druviēna – Друвіена Rujiena – Руіена Metriēna – Мэтрыена Priedes – Прыедэс
oi	[ой]	ой	Soidi – Сойды
ui	[уй]	уй (пасля большасці зычных) юй (пасля <i>ķ, ļ, ņ, ģ</i>)	Puikules – Пуйкулэс Buiva – Буйва Muižnieki – Муйжніекі У прагледжаных матэрыялах не знайшлося адпаведных прыкладаў
iu	[іў]	iū (пасля большасці зычных) ыў (пасля <i>d i t, r, č, ž, š</i>)	Liuža – Ліўжа У прагледжаных матэрыялах не знайшлося адпаведных прыкладаў
eu	[эў]	эў	Treuchi – Трэўхі
ou	[оў]	оў	У прагледжаных матэрыялах не знайшлося адпаведных прыкладаў
av	[аў]	аў (пасля большасці зычных) яў (пасля галосных і <i>ķ, ļ, ņ, ģ</i>)	Abavciems – Абаўціемс Dzirnavkalns – Дзірнаўкалнс Gravziedi – Граўзіеды Pļavmuiža – Пляўмуйжа
ev	[эў]	эў (пасля большасці зычных) еў (пасля галосных і <i>ķ, ļ, ņ, ģ</i>)	Daniševka – Данішэўка Krievgaļi – Крыеўгалі

Заканчэнне табліцы 2

Спалучэнне літар латышкага алфавіта	Вымаўленне ў латышскай мове	Спалучэнне літар беларускага алфавіта	Прыклады транслітарацыі геаграфічных назваў
Iv iv (iv)	[iу]	iў (на пачатку слова і пасля большасці зычных) ыў (пасля d i t, r, č, ž, š)	Ivgolova – Іўгалава Kivdolova – Кіўдалава Livzi – Ліўзі Līvbērze – Ліўбэрзэ У прагледжаных матэрыялах не знайшлося адпаведных прыкладаў
ov	[ou]	оў (на пачатку слова і пасля большасці зычных у 1-ым складзе) аў (пасля большасці зычных у 2-ім і далейшых складах) ёў (пасля k, l, ņ, ģ)	У прагледжаных матэрыялах не знайшлося адпаведных прыкладаў Rogovka – Рогаўка Petrovka – Пэтраўка Brokovski – Брокаўскі У прагледжаных матэрыялах не знайшлося адпаведных прыкладаў
Ja ja (jā)	[йа]	'я (пасля зычных) Я я (на пачатку слова і пасля галосных)	Tjapši – Т'япшы Krišjāņi – Крыш'яні Jaundundaga – Яўндундага Jātele – Ятэлэ Piedruja – П'едруя Lejaciems – Лэяціемс Silajāņi – Сілаяні
Je je (jē)	[йе]	'е (пасля зычных) Е е (на пачатку слова і пасля галосных)	Janjelgava – Ян'елгава Jaunjēcēni – Яўн'ецэні Jēkabpils – Екабпілс Skujene – Скуенэ
Ji ji	[йі]	'і (пасля зычных) І і (на пачатку слова і пасля галосных)	Snapji – Снап'і Aizupji – Айзуп'і Kajaciems – Каіціемс Miezaji – М'езаі
Jo jo	[йо]	'ё (пасля зычных) Ё ё (на пачатку слова і пасля галосных)	Hamjonki – Хам'ёнкі Joniški – Ёнішкі Majori – Маёры
Ju ju (jū)	[йу]	'ю (пасля зычных) Ю ю (на пачатку слова і пасля галосных)	Slapjuma – Слап'юма Garjuri – Гар'юры Jumprava – Юмправа Jurģīši – Юргішы Jūrkalne – Юркалнэ
ia	[іа]	ія (пасля большасці зычных) ыя (пасля d i t, r, č, ž, š)	Felicianova – Фэліціянава У прагледжаных матэрыялах не знайшлося адпаведных прыкладаў
ch	[х]	Х х	Treuchi – Трэўхі

6 Родавая прыналежнасць і асаблівасці словазмянення латышскіх геаграфічных назваў

6.1 У латышскай мове два роды:

мужчынскі і жаночы.

Назоўнікі мужчынскага роду заканчваюцца на -s, -š, -is, -us (galds, ceļš, zīmulis, tirgus). У множным ліку яны маюць канчаток -i (galdī, ceļi, zīmuļi, tirgi).

Назоўнікі жаночага роду заканчваюцца на -a, -e, -s (istaba, tāfele, krāsns). У множным ліку яны маюць канчаткі -as, -es, -is (istabas, tāfeles, krāsns).

Родавая прыналежнасць тапонімаў у латышскай мове пераважна абумоўліваецца іх прыналежнасцю да пэўнай групы геаграфічных аб'ектаў. Так, назвы гарадоў, як правіла, маюць форму жаночага роду адзіночнага ліку (ад назоўніка жаночага роду адзіночнага ліку pilsēta – горад): Rīga, Liepāja, Daugavpils. Выключэннем з'яўляюцца назвы Tukums і Saldus, якія маюць форму мужчынскага роду адзіночнага ліку. Радзей назвы гарадоў ужываюцца ў форме множнага ліку: Cēsis, Ainaži, Preiļi. Назвы рэк таксама звычайна маюць форму жаночага роду адзіночнага ліку (ад назоўніка жаночага роду адзіночнага ліку upe – рака): Venta, Gauja. Назвы хутароў часцей за ўсё маюць форму множнага ліку абодвух родаў (ад назоўніка жаночага роду множнага ліку mājas – хутар, сядзіба): Druvas, Virši.

Латышскія геаграфічныя назвы, у адрозненне ад агульных імёнаў, звычайна не маюць суадносных лікавых форм і ўжываюцца або толькі ў адзіночным, або толькі ў множным ліку.

6.2 У беларускай мове тры роды:

мужчынскі, жаночы і ніякі.

Латышскія геаграфічныя назвы пры іх перадачы на беларускую мову размяркоўваюцца па гэтых родах у адпаведнасці са сваімі канчаткамі паводле ўласцівых беларускай мове граматычных мадэляў:

- назвы з канчаткам -a адносяцца да жаночага роду (Buīva, Luiža, Jumprava);
- назвы з канчаткам на зычны – да мужчынскага роду (Puikules, Ventspils, Puņas);
- назвы з канчаткам -e – да ніякага роду (Stiene, Inte, Ērberģe);
- назвы з канчаткам -i ўспрымаюцца як назвы ў форме множнага ліку (Karļi, Nurmi, Ķoņi).

6.3 У латышскай мове існуюць 6 тыпаў скланення назоўнікаў. Геаграфічныя назвы скланяюцца па ўзору адпаведных ім тыпаў скланення.

Пры перадачы латышскіх назваў на беларускую мову яны размяркоўваюцца на дзве групы:

- скланяльныя назвы;
- нескланяльныя назвы.

6.3.1 Да скланяльных адносяцца латышскія геаграфічныя назвы:

- на -a (Rīga);
- на зычны, у тым ліку на -us (Saldus), -as (Plaviņas), -ns (Ziepniekalns), -ms (Purvciems), -gs (Kolkasrags), -ls (Ventspils), -rs (Ķīšezers), -vis (Vecmīlgrāvis).

Яны скланяюцца па беларускіх мадэлях скланення ў адпаведнасці з тым родам, які надаецца ім у беларускай мове.

6.3.2 Да нескланяльных адносяцца латышскія геаграфічныя назвы:

- на -e (Aiviekste, Aluksne, Dobeles, Auce, Durbe, Ape, Ogre, Kurzeme);
- на -i, у тым ліку на -ši (Jurģiši), -či (Strenči), -ti (Saulkrasti), -si (Talsi), -ži (Limbaži), -ri (Kauguri), -ķi (Vecaķi), -ļi (Preiļi).

7 Патрабаванні да напісання прыметнікавых форм, утвораных ад латышскіх геаграфічных назваў

7.1 Патэнцыяльна ў беларускай мове адтапанімічныя прыметнікі можна ўтварыць ад розных латышскіх геаграфічных назваў, выражаных словазлучэннямі з наменклатурным тэрмінам у сваім складзе, напрыклад, Burtņieku ezers – Буртніэскае возера, Saldus rajons – Салдускі раён. На практыцы пры перадачы на беларускую мову падобных назваў пераважна прымяняецца спосаб частковай транслітарацыі, пры якім анаматычны складнік назвы транслітараецца, а наменклатурны тэрмін перакладаецца, напрыклад, Burtņieku ezers – воз. Буртніэку, Salienas ciems – в. Саліенас. Пры перадачы ж некаторых часта ўжывальных назваў фізіка-геаграфічных аб'ектаў і ўсіх адміністрацыйна-тэрытарыяльных аб'ектаў латышскую тапанімічную форму па традыцыі прынята перакладаць, а менавіта замяняць беларускім адтапанімічным прыметнікам, дадаючы да яго наменклатурны тэрмін, напрыклад, Baltijas jūra – Балтыйскае мора, Latgales augstiene – Латгальскае узвышша, Rīgas rajons – Рыжскі раён.

7.2 У латышскай мове адзначаецца некалькі мадэляў утварэння прыметнікавых форм ад геаграфічных назваў. Да назваў на -a, -e далучаецца фармант -s: Valmiera – Valmieras rajons, Madona – Madonas rajons, Rīga – Rīgas jūra, Aizkraukle – Aizkraukles rajons, Rēzekne – Rēzeknes rajons, Zaube – Zaubes pagasts, Klintaine – Klintaines pagasts, Pirstere – Pirsteres purvs, Pirsteres ezers. Назвы на -i афармляюцца фармантам -u: Limbaži – Limbažu rajons, Balvi – Balvu rajons, Talsi – Talsu rajons, Preiļi – Priekuļi rajons, Riesti – Riestu purvs. Назвы з кампанентам -pils застаюцца нязменнымі: Jēkabpils – Jēkabpils rajons, Daugavpils – Daugavpils rajons, Ventspils – Ventspils rajons. Існуюць і менш рэгулярныя мадэлі тыпу Cēsis – Cēsu rajons, Tukums –

Tukuma rajons, Saldus – Saldus rajons.

7.3 У беларускай мове адтапанімічныя прыметнікі ад латышскіх геаграфічных назваў утвараюцца па беларускіх словаўтваральных мадэлях. Пры гэтым па магчымасці максімальна захоўваецца структурная цэласнасць тапоніма як матывуючай асновы адтапанімічнага прыметніка. У абсалютнай большасці выпадкаў адтапанімічныя прыметнікі афармляюцца суфіксам -ск.

7.3.1 Калі тапонім заканчваецца на галосны, у адтапанімічным прыметніку назіраецца адпадзенне канцавога галоснага, уласцівага тапоніму, і суфікс -ск далучаецца да асновы тапоніма. Пры гэтым сустракаюцца наступныя разнавіднасці ўтварэння адтапанімічных прыметнікаў.

7.3.1.1 Калі аснова тапоніма заканчваецца на адзіночны зычны, суфікс -ск далучаецца непасрэдна да асновы, напрыклад: Валміера – Валміерскі раён, Гулбэнэ – Гулбэнскі раён, Луздэнэ – Луздэнскі раён, Лімбажы – Лімбажскі раён, Ліепая – Ліепайскі раён.

7.3.1.2 Калі аснова тапоніма заканчваецца на спалучэнне зычных, утварэнне адтапанімічных прыметнікаў адбываецца шляхам далучэння да асновы камбінацыі суфікса -ск і іншых суфіксаў: пасля літар н, з ужываецца камбінацыя суфіксаў -ен + -ск, напрыклад, Рээкнэ – Рээкненскі раён, Алукснэ – Алуксненскі раён, Лудза – Лудзенскі раён; пасля літар к, р ужываецца камбінацыя суфіксаў -аў + -ск, напрыклад, Валка – Валкаўскі раён, Огрэ – Ограўскі раён; пасля літар в, л ужываецца камбінацыя суфіксаў -ій + -ск, напрыклад, Балві – Балвійскі раён, Прэйлі – Прэйлійскі раён.

7.3.1.3 Калі аснова тапоніма заканчваецца на спалучэнне ск, у адтапанімічным прыметніку пры далучэнні суфікса -ск да асновы спалучэнне ск не дублюецца і пішацца толькі адзін раз, напрыклад, Баўска – Баўскі раён.

7.3.2 Калі тапонім заканчваецца на зычны с, суфікс -ск далучаецца непасрэдна да тапоніма. Пры гэтым на стыку канцавога зычнага с геаграфічнай назвы з суфіксам -ск адбываецца сцяжэнне зычных, напрыклад, Цэсіс – Цэсіскі раён, Салдус – Салдускі раён, Тукумс – Тукумскі раён, Екабпілс – Екабпілскі раён, Даўгаўпілс – Даўгаўпілскі раён.

7.3.3 Пры ўтварэнні прыметнікавых форм ад тапонімаў адлюстроўваюцца характэрныя для беларускай мовы чаргаванні гукаў, у прыватнасці г – ж (Рыга – Рыжскі раён, Кулдыга – Кулдыжскі раён), в – ў (Краслава – Краслаўскі раён, Елгава – Елгаўскі раён). У асобных выпадках назіраюцца чаргаванні цвёрдых зычных з мяккімі, напрыклад, Добэлэ – Добэльскі раён, Айзкраўлэ – Айзкраўльскі раён.

8 Кароткія звесткі пра гукавы склад і графіку латышскай мовы

8.1 Фанетычная сістэма латышскай мовы налічвае 48 гукаў:

- 12 галосных;
- дыфтонгаў;
- 26 зычных.

Латышскі алфавіт складаецца з 33 літарных знакаў.

8.2 Галосныя гукі ў латышскай мове адрозніваюцца:

- па раду;
- па пад'ёму;
- па колькасці (даўжыні і кароткасці).

Яны бываюць простыя:

- кароткія [a], [e], [i], [u], [o];
- доўгія [ā], [ē], [ī], [ū], [ō].

Адрозненні паміж латышскімі доўгімі і кароткімі галоснымі чыста колькасныя, адрозненні па якасці для іх не ўласцівыя.

Галосныя [e], [ē] могуць быць яшчэ вузкімі (закрытымі) або шырокімі (адкрытымі). Гэтая якасць залежыць галоўным чынам ад пазіцыі гукі ў слове, напрыклад, [e], [ē] вымаўляюцца вузка ў аднаскладовых словах і ў складах, якія заўсёды стаяць на канцы слова (es, ne, te, māte, galotne) і ў складах, за якімі ідзе склад з галоснымі [i], [ie], [j], з зычнымі [š], [ž], [č], [dž] або са спалучэннем зычнага і [j] тыпу pj, bj, gj (ķepina, nelītes, vējš, ceļš, mežs), а шырока – у складах, за якімі ідзе склад з гукамі [a], [e], [u], [o] (beka, medus, sekot), у складах, за якімі раней знаходзіўся склад з гукам [a], зараз зніклым (rets, dēls). Вызначыць шырокае або вузкае вымаўленне [e], [ē] паводле правілаў не заўсёды магчыма.

Галосныя [o], [ō] ўжываюцца толькі ў запазычаных словах.

Галосны [i] пасля галосных вымаўляецца як [й], уяўляючы з папярэднім галосным адзін зліты гук.

Акрамя таго, у сістэме галосных вылучаюцца дыфтонгі:

- [oi], [ai], [au], [ei], [ie] – асноўныя;
- [oi], [ui], [iu], [eu], [ou] – рэдка ўжывальныя.

Як дыфтонг таксама вымаўляюцца спалучэнні [av], [ev], [iv], [ov]. У іншамоўных назвах можа сустракацца спалучэнне галосных [ia] (Felicianova).

На пісьме галосныя гукі перадаюцца 9 літарамі:

Aa, Āā, Ee, Ēē, Ii, Īī, Oo, Uu, Ūū.

Літары Āā, Ēē, Īī, Ūū ў латышскай мове служаць для абазначэння доўгіх галосных. Ступень закрытасці

галосных [e], [ē] на пісьме не адлюстроўваецца.

8.3 Зычныя гукі ў латышскай мове адрозніваюцца:

- паводле актыўнага органа маўлення;
- па спосабу артыкуляцыі;
- па ўдзелу ў іх утварэнні галасавых звязак.

Яны бываюць:

- простыя [b], [d], [f], [g], [ǰ], [h], [j], [k], [k̟], [l], [l̟], [m], [n], [ŋ], [p], [r], [s], [š], [t], [v], [z], [ž];
- складаныя [c], [č], [dz], [dž].

Гукі [ǰ], [k̟], [l̟], [ŋ] – памякчоныя. Пры гэтым:

- [ǰ] вымаўляецца як [d'];
- [k̟] як [t'];
- [l̟] як [l'];
- [ŋ] як [n'].

Гукі [f], [h] сустракаюцца толькі ў іншамойных словах.

Перад k і g сустракаецца асаблівы заднеязычны гук [ŋ].

Для латышскіх зычных не характэрнае памякчэнне перад галоснымі [e], [i].

Глухія зычныя паміж кароткімі галоснымі вымаўляюцца як доўгія (lара [лаппа], ака [акка]).

Звонкія зычныя перад глухімі вымаўляюцца глуха, а глухія перад звонкімі – звонка, аднак латышскай мове невядомае аглушэнне зычных на канцы слова. Спалучэнні ts, ds вымаўляюцца як [ц], а спалучэнні žs, zs на канцы слоў вымаўляюцца адпаведна як [шш], [сс].

На пісьме зычныя гукі перадаюцца 24 наступнымі знакамі:

Bb, Cc, Čč, Dd, Ff, Gg, Ģģ, Hh, Jj, Kk, Ķķ, Ll, Ļļ, Mm, Nn, Ņņ, Pp, Rr, Ss, Šš, Tt, Vv, Zz, Žž.

Літары Ģģ, Ķķ, Ļļ, Ņņ служаць для абазначэння латышскіх памякчоных зычных гукаў.

Літары-дыякрытыкі Čč Šš служаць для абазначэння шыпячых гукаў.

Гук [ŋ] на пісьме перадаецца праз n (tanks, bungas).

Літарныя спалучэнні dz, dž абазначаюць адзін гук, хаця спалучэнне dz можа перадаваць і два гукі (Vidzeme).

8.4 Націск у латышскай мове – дынамічны, фіксаваны і прыпадае ў абсалютнай большасці слоў на 1-ы склад. У нескланяльных уласных імёнах і інтэрнацыяналізмах захоўваецца націск арыгіналу, у скланяльных уласных імёнах націск можа быць або арыгінальным, або прыпадаць на 1-ы склад (Turģeņevs або Turģeņevs).

9 Патрабаванні да перадачы геаграфічных тэрмінаў, складаных і састаўных назваў

9.1 Геаграфічныя тэрміны, г.зн. словы, якія служаць для абазначэння роду аб'екта, транслітаруюцца ў наступных выпадках:

- калі яны ўваходзяць у складаную цэльнааформленую геаграфічную назву:

Прыклады

1 Kalnciems – [вёска] Калнціемс (ciems – вёска);

2 Ezerciems – [вёска] Эзэрсціемс (ciems – вёска);

3 Jaunmuiža – [вёска] Яўнмуйжа (muiža – маёнтак);

4 Naudaskalns – [вёска] Наўдаскалнс (kalns – гара);

5 Radziupe – [рака] Раджупэ (upe – рака);

6 Dūņezers – [возера] Дунэзерс (ezers – возера);

– калі яны з'яўляюцца самастойным словам, пішуцца асобна, аднак ужываюцца не ў сваім прамым значэнні, а адносяцца да аб'екта іншага роду:

Прыклад – Zaķu sala (sala – востраў) – [балота] Заķю Сала.

9.2 Геаграфічныя тэрміны перакладаюцца, калі яны ўжыты ў сваім прамым значэнні (непасрэдна абазначаюць род аб'екта) і пішуцца асобна ад геаграфічнай назвы. Геаграфічныя назвы ў выглядзе словазлучэння з такім тэрмінам перадаюцца наступным чынам:

– калі геаграфічная назва ўяўляе сабой спалучэнне назоўніка ў родным склоне (назоўнікі 1 і 2 скланення ў родным склоне маюць канчатак -a, 3 скланення – канчатак -us, 4 скланення – канчатак -as, 5 скланення – канчатак -es, 6 скланення – канчатак -s; у множным ліку назоўнікі ўсіх скланенняў маюць канчатак -u) і тэрміна, то назоўнік транслітаруецца, а перакладзены тэрмін ставіцца перад назвай:

Прыклады

1 Užiņi ezers – возера Ужуню;

2 Rāznas ezers – возера Ражнас;

3 Garjuru kalns – гара Гарйуру;

4 Ošānu purvs – балота Ошану;

– калі геаграфічная назва ўяўляе сабой спалучэнне ўласнага наймення і тэрміна, які абазначае аб'екты адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу (тыпу pagasts, rajons), а таксама некаторыя часта ўжывальныя ў картаграфічнай практыцы фізіка-геаграфічныя аб'екты (тыпу augstiene, jūra, ūdenskrātuve,

zemiene), то ўласнае найменне перадаецца адпаведным беларускім прыметнікам (гл. п. 7), а перакладзены тэрмін ставіцца за назвай:

Прыклады

1 Rīgas jūras – Рыжскае мора;

2 Ventspils rajons – Вэнтспілскі раён.

9.3 Састаўныя латышскія геаграфічныя назвы пры перадачы на беларускую мову транслітаруюцца паводле агульных правілаў. Усе кампаненты назвы пішуцца асобна з вялікай літары:

Прыклады

1 Latviešu Stiglava – Латвіешу Стыглава;

2 Kalna Buivāni – Кална Буйвані;

3 Lauku Jaunāmuiža – Лаўку Яўнамуўжа.

9.4 Калі ў склад складаных і састаўных назваў уваходзяць словы centrālais (цэнтральны), austrumi (усходні), dienvidi (паўднёвы), rietumi (заходні), vidus (сярэдне), ziemeļi (паўночны), гэтыя словы перакладаюцца, а самі назвы перадаюцца адпаведнымі беларускімі прыметнікамі і афармляюцца згодна з правіламі беларускай арфаграфіі (гл.: ПБАП, § 36):

Прыклады

1 Vidzemes centrāla augstiene – Цэнтральна-Відзэмскае ўзвышша;

2 Austrumlatvijas zemiene – Усходне-Латвійская нізіна.

Дадатак А
(абавязковы)

Спіс асноўных геаграфічных назваў і іншых слоў, якія ўваходзяць у склад геаграфічных назваў Латвійскай Рэспублікі

Табліца А.1

Латвійскае напісанне	Беларускае напісанне
Aizupe	зарэчча
Aizsprosts	плаціна, запруда
Atteka	рукаў ракі
Augstais	высокі
Augstiene	узвышша
Augšējais	верхні
Austrumi, austrumu	усход, усходні
Avots	крыніца
Bāka	маяк
Birze	гай
Ceļš	шлях, дарога
Centrālais	цэнтральны
Ciemats	пасёлак
Ciems	вёска
Dabas liegums	прыродны заказнік
Dambis	плаціна, дамба, гаць
Delta	дэльта, вусце
Dienvidi, dienvidu	поўдзень, паўднёвы
Dīķis	пруд
Dižais	вялікі
Druva	ніва
Dūksts	багна, дрыгва
Dumbrājs	балота, багна
Dzelzceļš	чыгунка
Dziļais	глыбокі
Ezers	возера
Gals, gala	канец, край
Gārša	лес, бор
Grantsbedre	кар'ер для дабычы
Grava	яр, роў
Grēda	града
Grīva	вусце
Ieleja	даліна
Ieplaka	упадзіна, лагчына
Īsais	кароткі
Joma	заліў
Jūra	мора
Jūrmala	узмор'е, марское ўзбярэжжа
Kalni	горы
Kalns, kalna	гара, верхні

Працяг табліцы А.1

Латвійскае напісанне	Беларускае напісанне
Kanāls	канал
Kāpas	дзюны
Karjers	кар'ер
Klāns	пойма, абалона, поплаў, нізіна, якую залівае вадой
Klints	скала
Krāce	рачны парог
Krauja	абрыў, круча, строма
Kreisais	левы
Krustceļš	перакрыжаванне дарог
Labais	правы
Lanka	заліўны луг, нізіна
Lauks	поле
Laukums	плошча
Leja	нізіна, даліна
Līcis	заліў, бухта, завадзь
Līdzenums	раўніна
Mājas	хутар, сядзіба, двор
Mala	край, бераг
Mežs	лес
Muiža	маёнтак,
Nogāze	касагор, адхон
Nora	паляна
Osta	гавань, порт
Padome	савет
Padomju saimniecība (pašvaldība)	савет гаспадаркі (сельскі савет)
Pagasts	воласць
Pakalns	холм, бугор, узгорак
Pārceltuve	пераправа, паром
Paugurs	холм, бугор, узгорак
Piejūra	узмор'е
Piekalne	узгор'е
Piestātne	прыстань, прыпынак
Pilsēta	горад
Pilsētas daļa	гарадскі раён
Pļava	луг
Priekšējais	пярэдні
Purvājs	балоцістая мясцовасць
Purvs	балота
Pussala	паўвостраў
Rags	мыс
Rajona centrs	цэнтр раёна
Rajons	раён
Republika	рэспубліка
Republikas pilsēta	горад рэспубліканскага падпарадкавання
Rezervāts	запаведнік

Заканчэнне табліцы А.1

Латвійскае напісанне	Беларускае напісанне
Rietumi, rietumu	захад, заходні
Rīti, rīta	усход, усходні
Robeža	граніца, мяжа
Rumba	рачны парог
Sādža	вёска, сяленне
Sala	востраў
Sēklis	мель
Sēta	забор, агароджа; хутар, сядзіба
Stacija	станцыя; вакзал
Šaurums	праліў
Šoseja	шаша
Tilts	мост
Tīrelis	балота, балоцістае мясціна
Ūdenskrātuve	вадасховішча
Ūdenskritums	вадаспад
Ūdenstece	вадаток
Ūdenstilpe	вадаём
Upe	рака
Urga	ручай
Uzkalns	холм, горка
Valks	ручай
Valsts galvapilsēta	сталіца
Vasrnīca	дача, дачная мясцовасць
Vasarnīcu ciems	дачны пасёлак
Vēris	лес, пушча
Vidus	сярэдні
Viensēta	хутар
Viensētu grupa	група хутароў
Viesnīca	гасцініца
Virsoņe	вяршыня
Zemais	нізкі
Zeme	зямля
Zemiene	нізіна
Ziemeļi, ziemeļi	поўнач, паўночны

**Географические названия
СПОСОБЫ И ПРАВИЛА ПЕРЕДАЧИ ГЕОГРАФИЧЕСКИХ
НАЗВАНИЙ И ТЕРМИНОВ ЛАТВИЙСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
НА БЕЛОРУССКИЙ ЯЗЫК**

**Геаграфічныя назвы
СПАСАБЫ І ПРАВІЛЫ ПЕРАДАЧЫ ГЕАГРАФІЧНЫХ
НАЗВАЎ І ТЭРМІНАЎ ЛАТВІЙСКАЙ РЭСПУБЛІКІ НА
БЕЛАРУСКУЮ МОВУ**

Издание официальное

Государственный комитет по имуществу
Республики Беларусь

Минск

УДК 332.33:004.65 (476)

МКС 07.040

Ключевые слова: географические названия, наименования географических объектов, географические термины, принцип транслитерации.

Предисловие

1 РАЗРАБОТАН Республиканским унитарным предприятием "Белкартография"

2 ВНЕСЕН Государственным комитетом по имуществу Республики Беларусь

3 УТВЕРЖДЕН И ВВЕДЕН В ДЕЙСТВИЕ приказом Государственного комитета по имуществу Республики Беларусь от 00 января 2009 г. № 000

4 ВВЕДЕН ВПЕРВЫЕ

Настоящий технический кодекс установившейся практики не может быть тиражирован и распространен без разрешения Государственного комитета по имуществу Республики Беларусь.

Издан на белорусском и русском языках

Содержание

1	Область применения	1
2	Термины.....	1
3	Обозначения и сокращения	1
4	Общие положения	2
5	Правила и способы передачи букв и буквенных сочетаний латвийских географических названий.....	2
6	Родовая принадлежность и особенности словоизменения латвийских географических названий.....	10
7	Требования к написанию форм прилагательных, образованных от латышских географических названий.....	11
8	Краткие сведения о звуковом составе и графике латышского языка	13
9	Требования к передаче географических терминов, сложных и составных названий	14
	Приложение А (обязательное) Список основных географических названий и иных слов, которые входят в состав географических названий Латвийской Республики	16

ТЕХНИЧЕСКИЙ КОДЕКС УСТАНОВИВШЕЙСЯ ПРАКТИКИ

**Географические названия
Способы и правила передачи географических названий и терминов
Латвийской Республики на белорусский язык**
**Геаграфічныя назвы
Спабасы і правілы перадачы геаграфічных назваў і тэрмінаў
Латвійскай Рэспублікі на беларускую мову**
**Methods and rules of the geographic names and terms
of Latvian Republic into the Belarusian language**

Дата введения 2009-00-00

1 Область применения

Настоящий технический кодекс установившейся практики (далее – технический кодекс) устанавливает основные правила передачи на белорусский язык географических названий и терминов Латвийской Республики.

Требования настоящего технического кодекса обязательны для организаций Государственного комитета по имуществу Республики Беларусь, выполняющих работы в области географических названий.

2 Термины

В настоящем техническом кодексе применяются следующие термины с соответствующими определениями:

2.1 аканье: переход безударных гласных "о", "е" в звук "а" после твёрдых и затверделых согласных.

2.2 географические объекты – существующие или существовавшие относительно устойчивые, характеризующиеся определенным местоположением, целостные образования Земли: материки, океаны, моря, заливы, проливы, острова, горы, реки, озера, ледники, пустыни и иные природные объекты; государства, республики, края, области, районы, города и другие поселения, железнодорожные станции, морские порты, аэропорты и подобные им объекты.

2.3 дзеканье: переход "д" в "дз" в позиции перед смягчающими гласными.

2.4 диграф: составной письменный знак, который состоит из двух букв и употребляется для обозначения одного звука.

2.5 дифтонг: своеобразный тип звука, а именно сочетание слогообразующего и неслогообразующего гласного в пределах одного слога.

2.6 наименования географических объектов: названия, которые присваиваются географическим объектам и служат для их отличия и распознавания.

2.7 приставной звук: согласный звук, который возникает в абсолютном начале слова под влиянием фонетических факторов.

2.8 смягчающие гласные: гласные, которые соответствуют сочетанию ("й" + соответствующий гласный) и обуславливают мягкое произношение предыдущих согласных.

2.9 смягчённый согласный: согласный звук, при образовании которого основная артикуляция дополняется добавочной ётовой артикуляцией, в результате чего звук произносится мягко.

2.10 топоним: собственное наименование географического объекта.

2.11 цеканье: переход "т" в "ц" в позиции перед смягчающими гласными.

2.12 яканье: произношение в первом предударном слоге после мягких согласных звука "а" на месте звуков "о", "е", что находит своё орфографическое отображение в букве "я".

3 Обозначения и сокращения

В настоящем техническом кодексе применяются следующие обозначения и сокращения:

ПБАП – Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. Мінск: Нацыянальны цэнтр прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, 2008.

◌ – значок для обозначения дифтонга

4 Общие положения

4.1 В техническом кодексе латышские географические названия передаются на белорусский язык согласно принципу транслитерации, исходя из их официального написания, принятого в латышском языке.

При отсутствии прямых однозначных графических соответствий букв латышской латинки и белорусской кириллицы принимаются во внимание особенности произношения названия в латышском языке. В отдельных случаях учитываются традиции передачи латышских звуков.

Исходной формой при транслитерации латышских географических названий являются латышские названия в форме именительного падежа (типа: Tukums – Тукумс; Valmiera – Валмiera), а также родительного падежа (типа: Velna purvs – балота Велна; Saules kalns – гара Саулес).

Латышские окончания названий при передаче на белорусский язык не отделяются.

4.2 Диалектные особенности латышских географических названий отображаются при передаче на белорусский язык только в том случае, если они закрепились в официальных латышских топонимических формах.

4.3 Названия славянского происхождения, распространенные на территории Латвийской Республики (типа: Goliševa, Bejava, Ķervonka, Zahodi, Treuchi), передаются без отступления от основных принципов и правил настоящего технического кодекса.

4.4 Транслитерация латышских географических названий в техническом кодексе проводится с таким расчётом, чтобы оформление транслитерированного названия отражало основные белорусские фонетические особенности и не противоречило орфографическим принципам белорусского языка.

4.5 Основными источниками для установления аутентичного написания латышских географических названий в техническом кодексе служили изданные в последние годы латышские крупномасштабные карты, атласы, а также туристические путеводители, справочники населенных пунктов, справочники административно-территориального деления и другие подобные нормативные издания.

5 Правила и способы передачи букв и буквенных сочетаний латвийских географических названий

5.1 Латышский алфавит состоит из 33 следующих знаков: Aa, Āā, Bb, Cc, Čč, Dd, Ee, Ēē, Ff, Gg, Ģģ, Hh, Ii, Īī, Jj, Kk, Ķķ, Ll, Ļļ, Mm, Nn, Ņņ, Oo, Pp, Rr, Ss, Šš, Tt, Uu, Ūū, Vv, Zz, Žž.

5.1.1 Буквы Āā, Ēē, Īī, Ūū в латышском языке служат для обозначения долгих гласных.

Буквы Ģģ, Ķķ, Ļļ, Ņņ служат для обозначения латышских смягченных согласных звуков.

Буквы Čč, Šš, Žž служат для обозначения шипящих.

5.1.2 Ударение в латышском языке – фиксированное и припадает в абсолютном большинстве слов на 1-ый слог. В белорусской передаче место ударения сохраняется.

5.2 При транслитерации латышских географических названий учитываются следующие особенности латышского произношения:

- отсутствие смягчения согласных перед гласным "e";
- наличие специфических смягченных согласных.

5.3 При транслитерации не принимаются во внимание следующие особенности латышского произношения:

- долгота гласных;
- степень открытости гласных "e" и "ē";
- отсутствие смягчения согласных перед гласным "i", поскольку в латышском языке на письме и после твёрдых согласных употребляется буква "i";
- дифтонгическое произношение "o".

5.4 При транслитерации латышских географических названий учитываются следующие особенности белорусской орфографии:

- твёрдость шипящих, "р" и "ц" исконного;
- частично аканье, а именно переход "o" в "a";
- переход "y" в "y".

5.5 В транслитерированных названиях с целью максимального сохранения исходного облика названия не отображаются следующие белорусские особенности:

- дзеканье и цеканье. Неотображение дзеканья и цеканья при транслитерации достигается за счет написания после "д", "т" только несмягчающих гласных "э", "ы", "а", "о", "у";
- яканье, поскольку безударный "е" в транслитерированных названиях передается только через несмягчающее "э";
- частично аканье, а именно переход "e" в "a". Сохранение безударного "э" в словах иноязычного происхождения допускается правилами белорусской орфографии (ПБАП, § 4);

– возникновение приставных звуков перед начальными "о", "у".

Отсутствие приставных в словах иноязычного происхождения допускается правилами белорусской орфографии (ПБАП, § 14).

5.6 Буквы "Aa", "Bb", "Cc", "Čč", "Dd", "Ee", "Ff", "Gg", "Hh", "Ii", "Jj", "Kk", "Ll", "Mm", "Nn", "Pp", "Rr", "Ss", "Šš", "Tt", "Uu", "Vv", "Zz", "Žž" имеют прямые однозначные кириллические соответствия в белорусском алфавите и передаются согласно с принципом транслитерации.

5.7 Буквы "Āā", "Ēē", "Ģģ", "Īī", "Ķķ", "Ļļ", "Ņņ", "Ūū" не имеют прямых однозначных соответствий в белорусском алфавите. При их передаче учитываются особенности латышского произношения, а также традиции белорусскоязычного отображения латышских звуков.

5.7.1 Буквы для обозначения латышских долгих гласных звуков "Āā", "Ēē", "Īī", "Ūū" в белорусском языке передаются одной соответствующей буквой.

При таком подходе выдерживается традиция и максимально сохраняется аутентичный облик латышских названий. При передаче же долгих гласных согласно произношению, например, двумя соответствующими буквами, транслитерированные латышские названия могли бы получить нежелательное сходство с названиями тех языков, в которых принято удвоенное написание гласных, например, с эстонскими.

5.7.2 Буквы "Ļļ", "Ņņ", которые обозначают смягченные звуки, на конце слов и перед согласными передаются сочетанием соответствующих букв кириллицы "Лл", "Нн" и мягкого знака "ь".

Перед гласными с целью отобразить специфическое мягкое произношение соответствующих звуков после этих букв пишутся смягчающие гласные "е", "и", "ю", "я", "ё".

5.7.3 Буквы "Ģģ", "Ķķ" в латышском языке обозначают смягченные звуки "д", "т".

В белорусском языке на месте таких звуков согласно с правилами орфографии должны писаться диграф "Дз дз" и буква "Ц ц".

Чтобы избежать искажения исходного облика названия, а также нежелательного совпадения с латышскими "Dz dz", "C c", на конце слов и перед согласными такие буквы передаются сочетанием соответствующих букв кириллицы "Гг", "Кк" и мягкого знака "ь". Перед гласными с целью отобразить специфическое мягкое произношение соответствующих звуков после этих букв пишутся смягчающие гласные "е", "и", "ю", "я", "ё".

5.8 Латышские дифтонги в белорусском языке транслитерируются, при этом конечная буква "i" в составе дифтонгов передается буквой "й".

5.9 Правила передачи латышских букв средствами белорусского алфавита приведены в таблице 1:

Таблица 1

Буква латышского алфавита	Произношение в латышском языке	Буква белорусского алфавита	Примеры транслитерации географических названий
A a	"а"	А а в начале слова и после большинства согласных я после "ķ", "ļ", "ņ", "ģ"	Aloja – Алоя Arbidani – Арбідані Irlava – Ірлава Dundaga – Дундага Kandava – Кандава Kukšas – Кукшас Beļava – Бэлява Viļaka – Віляка Oliņas – Оліняс Liepiņas – Ліепіняс
Ā ā	"аа"	А а в начале слова и после большинства согласных) я после "ķ", "ļ", "ņ", "ģ"	Ārciems – Арціемс Ānmētele – Анмэмэлэ Blāzma – Блазма Vāne – Ванэ Spāre – Спарэ Varakļāni – Варакляні Viļņāji – Вілняі
B b	"б"	Б б	Abavnieki – Абавніекі Biksti – Біксты Bērze – Бэрзэ Buiva – Буйва Brizule – Брызулэ

Продолжение таблицы 1

Буква латышского алфавита	Произношение в латышском языке	Буква белорусского алфавита	Примеры транслитерации географических названий
С с	"ц"	Ц ц	Mazsalaca – Мазсалаца Vecaduliēna – Вэцадуліена Jērcēni – Ерцэні Brenci – Брэнци Benckalni – Бэнцкальні
Ķ ķ	"ч"	Ч ч	Inčukalns – Инчукалнс Grenči – Грэнчы Kščeva – Кшчэва Ķervonka – Чэрванка Ķernoste – Чэрнастэ
D d	"д"	Д д	Kandava – Кандава Dunalka – Дуналка Valdeķi – Валдэкі Rude – Рудэ Dižstende – Дыжстэндэ Medņi – Мэдні
E e	"э"	Э э в начале слова и после большинства согласных е после "ķ", "ļ", "ņ", "ģ"	Eglaine – Эглайнэ Emburga – Эмбурга Priekule – Прыекулэ Krūte – Крутэ Sermite – Сэрмитэ Savenieki – Савэніеки Remte – Рэмтэ Ķevele – Кевэлэ Zaļenieki – Зелэніеки Bruņene – Брунэнэ Ķieģeļceplis – Кіегельцэпліс
Ē ē	"ээ"	Э э в начале слова и после большинства согласных е после "ķ", "ļ", "ņ", "ģ"	Ēberģe – Эрбэрге Lēdas – Лэдас Tēvenāni – Тэвэнэні Kapsēde – Капсэдэ Dzērvenieki – Дзэрвэніеки Nauķšēni – Науќшэні Ķēči – Кэчы Šķēde – Шкедэ Spruņģēni – Спуньгені Ģērmaņi – Германі
F f	"ф"	Ф ф	Faltopa – Фалтапа Feimaņi – Фэймані Felicianova – Фэліціянава Sofikalns – Софікалнс
G g	"г" взрывной	Г г	Gulbene – Гулбэнэ Gobgrava – Гобграва Daugavpils – Даўгаўпілс Kuldīga – Кулдыга Ogre – Огрэ
Ģ ģ	"д"	Гь гь в конце слова и перед согласными г перед гласными	В просмотренных материалах не нашлось соответствующих примеров Briģi – Брыгі Ģērķēni – Геркені Ēberģe – Эрбэрге
H h	"г" фрикативный	Х х	Behova – Бэхава

Продолжение таблицы 1

Буква латышского алфавита	Произношение в латышском языке	Буква белорусского алфавита	Примеры транслитерации географических названий
I i	"i"	I i в начале слова после большинства согласных ы после "d" и "t", "r", "č", "ž", "š"	Indrani – Идрани Karogi – Караги Smilgas – Смілгас Ungurpils – Унгурпілс Ozoli – Озоли Dzeņi – Дзэні Sauļi – Саўли Pīdriķis – Пидрыкіс Ķeņģi – Кеньги Dikļi – Дыкли Matīši – Матышы Katvari – Катвары Lenči – Лэнчы Limbaži – Лимбажи Vireši – Вірэшы
Ī ī	"ii"	I i в начале слова и после большинства согласных ы после "d" и "t", "r", "č", "ž", "š"	Īvaņi – Ивани Līgatne – Лигатне Vīriņi – Вирини Nītaure – Нитаурэ Ķīšupe – Кишупэ Jurģiši – Юргішы Matīši – Матышы Tīreļi – Тирэли Rīteri – Ритэры Žīguri – Жыгуры Rudziši – Рудзішы
J j	"й"	й	Lejnieki – Лэйниеки Andrejkalns – Андрэйкалнс Dūjlejas – Дуйлэяс
K k	"к"	К к	Rūkas – Рукас Korģene – Коргенэ Ratnieki – Ратниеки Krivi – Крыви Kārtuži – Картужи Kūdums – Кудумс
Ķ ķ	"т"	Кь кь в конце слова и перед согласными К к перед гласными	Fridriķmuiža – Фридрикьмуйжа Kaķiši – Какішы Ķesterciems – Кестэрціемс Ķūģi – Кюги
L l	"л"	Л л	Juglas – Юглас Rozula – Розула Lendzi – Лэндзи Lode – Лодэ Ludaži – Лудажы Lāde – Ладэ Liepupe – Лиепупэ Glūda – Глуда Vilpuka – Вілпулка

Продолжение таблицы 1

Буква латышского алфавита	Произношение в латышском языке	Буква белорусского алфавита	Примеры транслитерации географических названий
Ļ ļ	"л"	Ль ль в конце слова и перед согласными Л л перед гласными	Kieģeļceplis – Кіегельцэпліс Oļģina – Ольгіна Zaļmuiža – Зальмуйжа Buļļukalns – Бульлюкалнс Karļi – Карлі Beļava – Бэлява Skaļupes – Скалюпэс Kļocki – Клэцкі Varakļāni – Варакляні
M m	"м"	М м	Mazbrenguļi – Мазбрэнгулі Nurmiži – Нурміжы Umurga – Умурга More – Морэ Mežmuiža – Мэжмуйжа Māršēni – Маршэні Mēdzūla – Мэдзула Mūris – Мурыс Mīlakšas – Мілакшас Limbaži – Лімбажы
N n	"н"	Н н	Noras – Норас Nurmi – Нурмі Naukšēni – Наўкшэні Vainiži – Вайніжы Stiene – Стыенэ Nēķene – Нэкенэ Nītare – Нітарэ Jaunāmuiža – Яўнамуйжа Inte – Інтэ
Ņ ņ	"н"	Нь нь в конце слова и перед согласными Н н перед гласными	Meņģele – Мэньгелэ Viņki – Вінькі Tiņģere – Тыньгерэ Ņukši – Нюкшы Puņas – Пуњас Svariņi – Сварыні Bruņene – Бруненэ
O o	"yo"	О о в начале слова и после большинства согласных в 1-ом слоге а после большинства согласных во 2-ом и дальнейших слогах ё после "ķ", "ļ", "ņ", "ģ" независимо от позиции в слове	Odziena – Одзіена Ozoli – Озали Koknese – Кокнэсэ Aglona – Аглана Vecogre – Вэцагрэ Robežkrogs – Робэжкрагс Gospori – Госпары Koroļevščina – Коралеўшчына Ķoņi – Кёні Kļocki – Клэцкі Augļova – Аўглёва Vajņode – Вайнёдэ

Продолжение таблицы 1

Буква латышского алфавита	Произношение в латышском языке	Буква белорусского алфавита	Примеры транслитерации географических названий
P p	"п"	П п	Pabaži – Пабажы Pokrata – Пократа Viļpulka – Вілпулка Ungurpils – Унгурпілс Petrovka – Пэтраўка Spāre – Спарэ Pērkoni – Пэркани Kapūne – Капунэ Prinkas – Прынкас
R r	"р"	Р р	Rauna – Раўна Rozes – Розэс Bregža – Брэгжа Rimstavas – Рымставас Krugstagrogs – Кругстаграгс Rīdzene – Рыдзэнэ Rēveļi – Рэвэлі Rūzori – Рузары
S s	"с"	С с	Mazsalaca – Мазсалаца Sofikalns – Софікалнс Suntazi – Сунтазі Sigulda – Сігулда Piksāri – Піксары Sērmūkši – Сэрмукшы Rozes – Розэс Anspoki – Анспаки
Š š	"ш"	Ш ш	Višķernieki – Вішкерніеки Aščuki – Ашчuki Naukšēni – Наўкшэні Katlēši – Катлэшы Dekšārēs – Дэкшарэс
T t	"т"	Т т	Tenteni – Тэнтэні Amata – Амата Turaida – Турайда Taurene – Таўрэна Stūrīši – Стуршышы Līgatne – Лігатнэ
U u	"у"	У у в начале слова и после большинства согласных ю после "ķ", "ļ", "ņ", "ģ" ў после гласных	Urga – Урга Rundāni – Рундани Dubuļi – Дубулі Skuki – Скуки Prusaki – Прусакі Guta – Гута Punduri – Пундуры Kuiķule – Куйкюлэ Zaķumuiža – Заķумуйжа Zaļumi – Залюмі Jāņuciems – Янюциемс Jaundundaga - Яўндундага

Окончание таблицы 1

Буква латышского алфавита	Произношение в латышском языке	Буква белорусского алфавита	Примеры транслитерации географических названий
Ū ū	"уу"	У у в начале слова и после большинства согласных ю после "ķ", "ļ", "ņ", "ģ" ў после гласных	Ūdri – Удры Brūveri – Брувэры Lūznava – Лузнава Kūdums – Кудумс Tūja – Туя Ķūģi – Кюģи Glāžķūnis – Глажшкюнис Ģūģeri – Гюģеры В просмотренных материалах не нашлось соответствующих примеров
V v	"в"	В в	Varve – Варвэ Viesturi – Виестуры Viršukalns – Вишукалнс Vārtņieki – Вартņиеки Vērene – Вэрэнэ
Z z	"з"	З з	Rozes – Розэс Rozula – Розула Rīdzene – Рыдзэнэ Mazsalaca – Мазсалаца
Ž ž	"ж"	Ж ж	Antuži – Антужи Mežotne – Мэжатнэ Tožas – Тожас Žubes – Жубэс Rožzari – Рожзары

5.10 Правила передачи латышских буквенных сочетаний средствами белорусского алфавита приведены в таблице 2.

Таблица 2

Сочетание букв латышского алфавита	Произношение в латышском языке	Сочетание букв белорусского алфавита	Примеры транслитерации географических названий
Ai ai (aī)	"а"	Ай ай в начале слова и после большинства согласных я после "ķ", "ļ", "ņ", "ģ"	Aijaži – Аяжы Turaida – Турайда Eglaine – Эглайнэ Vecsaikava – Вэцсайкава Cesvaīne – Цэсвайнэ В просмотренных материалах не нашлось соответствующих примеров
Au au	"ау"	Аў аў в начале слова и после большинства согласных яў после "ķ", "ļ", "ņ", "ģ"	Auleja – Аўлэя Launkalne – Лаўнкалнэ Rauna – Раўна Raudauka – Раўдаўка Ļaudona – Ляўдана Beļauski – Бэляўскі
Ei ei	"эй"	Эй эй в начале слова и после большинства согласных ей после "ķ", "ļ", "ņ", "ģ"	Eikaži – Эйкажы Greiveri – Грэйвэры Meirāni – Мэйрані Kapteines – Каптэйнэс Reizeni – Рэйзэні Beibeži – Бэйбэжы Leimaņi – Лэймані Ķeiži – Кейжы Janķeizari – Янкейзары

Продолжение таблицы 2

Сочетание букв латышского алфавита	Произношение в латышском языке	Сочетание букв белорусского алфавита	Примеры транслитерации географических названий
ie ie	“ie”	ie ie в начале слова и после большинства согласных ые после “d” и “t”, “r”, “c”, “z”, “s”	Ievāji – Iевai Niedras – Нiедрас Odziena – Одзиена Liezere – Лiезэрэ Druviena – Друвиена Rujiena – Руиена Metriena – Мэтрыена Priedes – Приедэс
oi	“oi”	ой	Soidi – Сойды
ui	“ui”	уй после большинства согласных юй после “k”, “l”, “n”, “g”	Puikules – Пуйкулэс Buiva – Буйва Muižnieki – Муйжнiекi В просмотренных материалах не нашлось соответствующих примеров
iu	“iu”	iū после большинства согласных yū после “d” и “t”, “r”, “c”, “z”, “s”	Liuža – Лiўжа В просмотренных материалах не нашлось соответствующих примеров
eu	“eu”	эў	Treuchi – Трэўхи
ou	“ou”	оў	В просмотренных материалах не нашлось соответствующих примеров
av	“av”	аў после большинства согласных яў после гласных и “k”, “l”, “n”, “g”	Abavciems – Абавцiемс Dzirnavkalns – Дзiрнаўкалнс Gravziedi – Граўзiеды Pļavmuiža – Пляўмуйжа
ev	“ev”	эў после большинства согласных еў после гласных и “k”, “l”, “n”, “g”	Daniševka – Данiшэўка Krievgaļi – Крыеўгалi
Iv iv (īv)	“iv”	iū в начале слова после большинства согласных yū После “d” и “t”, “r”, “c”, “z”, “s”	Ivģolova – Iўгалава Kivģolova – Кiўдалава Livģi – Лiўģi Līvbērģe – Лiўбэрģэ В просмотренных материалах не нашлось соответствующих примеров

Окончание таблицы 2

Сочетание букв латышского алфавита	Произношение в латышском языке	Сочетание букв белорусского алфавита	Примеры транслитерации географических названий
ov	”ou“	оў в начале слова и после большинства согласных в 1-ом слоге аў после большинства согласных во 2-ом и дальнейших слогах ёў после ”ķ“, ”ļ“, ”ņ“, ”ģ“	В просмотренных материалах не нашлось соответствующих примеров Rogovka – Рогаўка Petrovka – Пэтраўка Brokovski – Брокаўскі В просмотренных материалах не нашлось соответствующих примеров
Ja ja (jā)	”йа“	’я после согласных Я я в начале слова и после гласных	Tjapši – Т’япшы Krišjāņi – Крыш’яні Jaundundaga – Яўндундага Jātele – Ятэлэ Piedruja – П’едруя Lejaciems – Лэяціемс Silajāņi – Сілаяні
Je je (jē)	”йе“	’е после согласных Е е в начале слова и после гласных	Janjelgava – Ян’елгава Jaunjēcēni – Яўн’ецэні Jēkabpils – Екабпілс Skujene – Скуенэ
Ji ji	”йи“	’і после согласных І і в начале слова и после гласных	Snapi – Снап’і Aizupi – Айзуп’і Kajiciems – Каіціемс Miezaji – М’езаі
Jo jo	”йо“	’ё после согласных Ё ё в начале слова и после гласных	Hamjonki – Хам’ёнкі Joniški – Ёнішкі Majori – Маёры
Ju ju (jū)	”йу“	’ю после согласных Ю ю в начале слова и после гласных	Slapjuma – Слaп’юма Garjuri – Гар’юры Jumprava – Юмправа Jurģiši – Юрģишы Jūrkalne – Юркалнэ
ia	”йа“	ія после большинства согласных ья после ”d“ и ”t“, ”r“, ”č“, ”ž“, ”š“	Felicianova – Фэліціянава В просмотренных материалах не нашлось соответствующих примеров
ch	”х“	Х х	Treuchi – Трэўхі

6 Родовая принадлежность и особенности словоизменения латышских географических названий

6.1 В латышском языке существует два рода: мужской и женский.

Существительные мужского рода оканчиваются на ”-s“, ”-š“, ”-is“, ”-us“ (например, galds, ceļš, zīmulis, tirgus). Во множественном числе они имеют окончание ”-i“ (например, galdi, ceļi, zīmuli, tirgi).

Существительные женского рода заканчиваются на ”-a“, ”-e“, ”-s“ (например, istaba, tāfele, krāsns). Во множественном числе они имеют окончания ”-as“, ”-es“, ”-is“ (например, istabas, tāfeles, krāsni).

Родовая принадлежность топонимов в латышском языке преимущественно обусловливается их принадлежностью к определенной группе географических объектов.

Так, названия городов, как правило, имеют форму женского рода единственного числа (от существительного женского рода единственного числа *pilsēta* – город). Например, *Rīga, Liepāja, Daugavpils*.

Исключением являются названия *Tukums* и *Saldus*, которые имеют форму мужского рода единственного числа.

Реже названия городов употребляются в форме множественного числа. Например, *Cēsis, Ainaži, Preiļi*.

Названия рек также обычно имеют форму женского рода единственного числа (от существительного женского рода единственного числа *upe* – река). Например, *Venta, Gauja*.

Названия хуторов чаще всего имеют форму множественного числа обоих родов (от существительного женского рода множественного числа *mājas* – хутор, *сядзіба*). Например, *Druvas, Virši*.

Латышские географические названия, в отличие от нарицательных имен, обычно не имеют соотносительных форм числа и употребляются либо только во множественном, либо только в единственном числе.

6.2 В белорусском языке существует три рода: мужской, женский и средний.

Латышские географические названия при их передаче на белорусский язык распределяются по родам в соответствии со своими окончаниями согласно с грамматическими моделями, характерными для белорусского языка:

- названия с окончанием "а" относятся к женскому роду (например, *Buiva, Luiža, Jumprava*);
- названия с окончанием на согласный относятся к мужскому роду (например, *Puikules, Ventspils, Puņģas*);
- названия с окончанием "е" относятся к среднему роду (например, *Stiene, Inte, Ēberģe*);
- названия с окончанием "и" воспринимаются как названия в форме множественного числа (например, *Karļi, Numi, Ķoņi*).

6.3 В латышском языке существуют 6 типов склонения существительных.

Географические названия склоняются по образцу соответствующих им типов склонения.

При передаче латышских названий на белорусский язык они распределяются по двум группам:

- склоняемые названия;
- несклоняемые названия.

6.3.1 К склоняемым относятся следующие латышские географические названия:

- на "а" (например, *Rīga*);
- на согласный, в том числе на: "us" (например, *Saldus*), "as" (например, *Plaviņas*), "ns" (например, *Ziepniekalns*), "ms" (например, *Purvciems*), "gs" (например, *Kolkasrags*), "ls" (например, *Ventspils*), "rs" (например, *Ķīšezers*), "vis" (например, *Vecmīlgrāvis*).

Данные географические названия склоняются в соответствии с белорусскими моделями склонения, в зависимости от того рода, который им придаётся в белорусском языке.

6.3.2 К несклоняемым относятся следующие латышские географические названия:

- на "е". (например, *Aiviekste, Aluksne; Dobeles, Auce; Durbe, Ape; Ogre, Kurzeme*)
- на "и", в том числе на: "ši" (например, *Jurģtīši*), "či" (например, *Strenči*), "ti" (например, *Saulkrasti*), "si" (например, *Talsi*), "ži" (например, *Limbaži*), "ri" (например, *Kauguri*), "ķi" (например, *Vecaķi*), "ļi" (например, *Preiļi*).

7 Требования к написанию форм прилагательных, образованных от латышских географических названий

7.1 Потенциально в белорусском языке оттопонимические прилагательные можно образовать от различных латышских географических названий, выраженных словосочетаниями с номенклатурным термином в своем составе.

Примеры

1 *Burtnieku ezers* – Буртніекае возера.

2 *Saldus rajons* – Салдускі раён.

На практике при передаче на белорусский язык подобных названий преимущественно применяется способ частичной транслитерации, при котором ономастическая составляющая названия транслитерируется, а номенклатурный термин переводится.

Примеры

1 *Burtnieku ezers* – воз. Буртніеку.

2 *Salienas ciems* – в. Саліенас.

При передаче некоторых часто употребительных географических названий (физико-географических объектов и административно-территориальных единиц) латышскую топонимическую форму по традиции принято переводить, а именно заменять белорусским оттопонимическим прилагательным, добавляя к нему номенклатурный термин.

Примеры

- 1 *Baltijas jūra* – Балтийское море.
- 2 *Latgales augstiene* – Латгальское узовиша.
- 3 *Rīgas rajons* – Рижский район.

7.2 В латышском языке выделяется несколько моделей образования форм прилагательных от географических названий.

К названиям на "a", "e" добавляется формант "s".

Примеры

- 1 *Valmiera* – Valmieras rajons.
- 2 *Madona* – Madonas rajons.
- 3 *Rīga* – Rīgas jūras.
- 4 *Aizkraukle* – Aizkraukles rajons.
- 5 *Rēzekne* – Rēzeknes rajons.
- 6 *Zaube* – Zaubes pagasts.
- 7 *Klintaine* – Klintaines pagasts.
- 8 *Pirstere* – Pirsteres purvs.
- 9 *Pirsteres ezers*.

Названия на "i" оформляются формантом "u".

Примеры

- 1 *Limbaži* – Limbažu rajons.
- 2 *Balvi* – Balvu rajons.
- 3 *Talsi* – Talsu rajons.
- 4 *Preiļi* – Priekuļi rajons.
- 5 *Riesti* – Riestu purvs.

Названия с компонентом "pils" остаются неизменными

Примеры

- 1 *Jēkabpils* – Jēkabpils rajons.
- 2 *Daugavpils* – Daugavpils rajons.
- 3 *Ventspils* – Ventspils rajons.

Существуют и менее регулярные модели названий.

Примеры

- 1 *Cēsis* – Cēsu rajons.
- 2 *Tukums* – Tukuma rajons.
- 3 *Saldus* – Saldus rajons.

7.3 В белорусском языке латышские оттопонимические прилагательные от латышских географических названий образуются по белорусским словообразовательным моделям. При этом по возможности максимально сохраняется структурная целостность топонима как мотивирующей основы оттопонимического прилагательного.

В абсолютном большинстве случаев оттопонимические прилагательные оформляются суффиксом "-ск".

7.3.1 Если топоним оканчивается на гласный, в оттопонимическом прилагательном наблюдается отпадение конечного гласного, характерного для топонима, и суффикс "-ск" присоединяется к основе топонима. При этом встречаются следующие разновидности образования оттопонимических прилагательных.

7.3.1.1 Если основа топонима оканчивается на одиночный согласный, суффикс "-ск" присоединяется непосредственно к основе.

Примеры

- 1 *Валміера* – Валміерскі раён.
- 2 *Гулбэнэ* – Гулбэнскі раён.
- 3 *Лудзэнэ* – Лудзэнскі раён.
- 4 *Лімбажы* – Лімбажскі раён.
- 5 *Ліепая* – Ліепайскі раён.

7.3.1.2 Если основа топонима оканчивается на сочетание согласных, образование оттопонимических прилагательных осуществляется путём присоединения к основе комбинаций суффикса "-ск" и других суффиксов:

– после букв "н", "з" употребляется комбинация суффиксов "-ен" + "-ск".

Примеры

- 1 *Рээзкнэ* – Рээзкненскі раён.
- 2 *Алукснэ* – Алуксенскі раён.
- 2 *Лудза* – Лудзенскі раён.

– после букв "к", "р" употребляется комбинация суффиксов "-аў" + "-ск".

Примеры

1. *Валка* – Валкаўскі раён.

2. Огрэ – Ограўскі раён.

– после букв "в", "л" употребляется комбинация суффиксов "-ій" + "-ск".

Пример

1 Балві – Балвійскі раён.

2 Прэйлі – Прэйлійскі раён.

7.3.1.3 Если основа топонима оканчивается на сочетание "ск", в оттопонимическом прилагательном при присоединении суффикса "-ск" к основе сочетание "ск" не дублируется и пишется только один раз.

Пример – Баўска – Баўскі раён.

7.3.2 Если топоним оканчивается на согласный "с", суффикс "-ск" присоединяется непосредственно к топониму. При этом на стыке конечного согласного "с" географического названия с суффиксом "-ск" происходит стяжение согласных.

Примеры

1 Цэсіс – Цэсіскі раён.

2 Салдус – Салдускі раён.

3 Тукумс – Тукумскі раён.

4 Екабпілс – Екабпілскі раён.

5 Даўгаўпілс – Даўгаўпілскі раён.

7.3.3 При образовании форм прилагательных от топонимов отображаются характерные для белорусского языка чередования звуков, в частности:

– "г" – "ж".

Примеры

1 Рыга – Рыжскі раён.

2 Кулдыга – Кулдыжскі раён.

– "в" – "ў"

Примеры

1 Краслава – Краслаўскі раён.

2 Елгава – Елгаўскі раён.

В отдельных случаях наблюдаются чередования твёрдых согласных с мягкими.

Примеры

1 Добэлэ – Добэльскі раён.

2 Айзкраўлэ – Айзкраўльскі раён.

8 Краткие сведения о звуковом составе и графике латышского языка

8.1 Фонетическая система латышского языка насчитывает 48 звуков:

- 12 гласных;
- дифтонгов;
- 26 согласных.

Латышский алфавит состоит из 33 буквенных знаков.

8.2 Гласные звуки в латышском языке различаются:

- по ряду;
- по подъёму;
- по количеству (долготе и краткости).

Они бывают простые:

- краткие: "а", "е", "і", "у", "о";
- долгие: "ā", "ē", "ī", "ū", "ō".

Отличия между латышскими краткими и долгими гласными чисто количественные, отличия по качеству для них нехарактерны.

Гласные "е", "ē" могут быть ещё узкими (закрытыми) или широкими (открытыми).

Это качество главным образом зависит от позиции звука в слове.

Пример – "е", "ē" произносятся узко в односложных словах и словах, которые всегда стоят на конце слов (*es, ne, te, māte, galotne*) **и в слогах, за которыми идёт слог с гласными "і", "ie", "j", с согласными "š", "ž", "č", "dž" или с сочетанием согласного и "j" типа "pj", "bj", "gj" (*ķepina, nelītes, vējš, ceļš, mežs*), а широко – в слогах, за которыми идет слог со звуками "а", "е", "у", "о" (*beka, medus, sekot*), в слогах, за которыми ранее находился слог со звуком "а", теперь исчезнувшим (*rets, dēls*).**

Определить широкое или узкое произношение "е", "ē" согласно с правилами не всегда возможно.

Гласные "о", "ō" употребляются только в заимствованных словах.

Гласный "і" после гласных произносится как "й", представляя собой один слитный звук с предыдущим гласным.

Кроме того, в системе гласных выделяются дифтонги.

Примеры

1 "o", "ai", "au", "ei", "ie" – основные.

2 "oi", "ui", "iu", "eu", "ou" – редко употребляемые.

Как дифтонг произносятся также сочетания "av", "ev", "iv", "ov".

В иноязычных названиях может встретиться сочетание гласных "ia" (Felicianova).

На письме гласные звуки передаются 9 буквами.

Пример – "Aa", "Āā", "Ee", "Ēē", "Ii", "Īī", "Oo", "Uu", "Ūū".

Буквы "Āā", "Ēē", "Īī", "Ūū" в латышском языке служат для обозначения долгих гласных.

Степень закрытости гласных "e", "ē" на письме не отображается.

8.3 Согласные звуки в латышском языке различаются:

- по активному органу произношения;
- по способу артикуляции;
- по участию в их образовании голосовых связок.

Они бывают:

- простые: "b", "d", "f", "g", "ġ", "h", "j", "k", "ķ", "l", "ļ", "m", "n", "ņ", "p", "r", "s", "š", "t", "v", "z", "ž";
- сложные "c", "č", "dz", "dž".

Звуки "ġ", "ķ", "ļ", "ņ" – смягченные.

При этом:

- "ġ" произносится как "д";
- "ķ" как "т";
- "ļ" как "л";
- "ņ" как "н".

Звуки "f", "h" встречаются только в иноязычных словах.

Перед "k" и "g" встречается своеобразный заднеязычный звук "ŋ".

Для латышских согласных не характерно смягчение перед гласными "e", "i".

Глухие согласные между краткими гласными произносятся как долгие (lapa – "лаппа"; aka – "акка").

Звонкие согласные перед глухими произносятся глухо, а глухие перед звонкими – звонко, однако латышскому языку неизвестно оглушение согласных на конце слова.

Сочетания "ts", "ds" произносятся как "ц", а сочетания "žs", "zs" на канце слов произносятся соответственно как "шш", "сс".

На письме согласные звуки передаются 24 следующими знаками: "Bb", "Cc", "Čč", "Dd", "Ff", "Gg", "Ģģ", "Hh", "Jj", "Kk", "Ķķ", "Ll", "Ļļ", "Mm", "Nn", "Ņņ", "Pp", "Rr", "Ss", "Šš", "Tt", "Vv", "Zz", "Žž".

Буквы "Ģģ", "Ķķ", "Ļļ", "Ņņ" служат для обозначения латышских смягченных согласных звуков.

Буквы-диакритики "Čč", "Šš" служат для обозначения шипящих звуков.

Звук "ŋ" на письме передается через "n" (tanks, bungas).

Буквенные сочетания "dz", "dž" обозначают один звук, хотя сочетание "dz" может передавать и два звука (Vidzeme).

8.4 Ударение в латышском языке – динамическое, фиксированное и приходится в абсолютном большинстве слов на 1-ый слог.

В несклоняемых собственных именах и интернационализмах сохраняется ударение оригинала, в склоняемых собственных именах ударение может быть или оригинальным, или приходиться на 1-ый слог.

Пример – *Tur-geņevs* или *Turģeņevs*.

9 Требования к передаче географических терминов, сложных и составных названий

9.1 Географические термины, т.е. слова, которые служат для обозначения рода объекта, транслитерируются в следующих случаях:

- когда они входят в состав сложного цельнооформленного географического названия:

Примеры

1 *Kaln ciems* – "вёска" *Калнциемс* (*ciems* – вёска).

2 *Ezer ciems* – "вёска" *Эзэрсциемс* (*ciems* – вёска).

3 *Jaunmuiža* – "вёска" *Яўнмуйжа* (*muiža* – маёнтак).

4 *Naudaskalns* – "вёска" *Наўдаскалнс* (*kalns* – гара).

5 *Radžupe* – "рака" *Раджупэ* (*upe* – рака).

6 *Dūņezers* – "возера" *Дунезерс* (*ezers* – возера).

– когда они являются самостоятельным словом, пишутся отдельно, однако употребляются не в своем прямом значении, а относятся к объекту другого рода.

Пример – *Zaķu sala* (*sala* – востраў) – "балота" *Закю Сала*.

9.2 Географические термины переводятся, если они употреблены в своем прямом значении (непосредственно обозначают род объекта) и пишутся раздельно с географическим названием.

Географические названия в виде словосочетания с таким термином передаются следующим образом:

– когда географическое название представляет собой сочетание существительного в родительном падеже (существительные 1 и 2 склонения в родительном падеже имеют окончание "–а", 3 склонения – окончание "–us", 4 склонения – окончание "–as", 5 склонения – окончание "–es", 6 склонения – окончание "–s"; во множественном числе существительные всех склонений имеют окончание "–u") и термина, то существительное транслитерируется, а переведенный термин ставится перед названием.

Примеры

- 1 *Užiņu ezers* – *возера Ужуню.*
- 2 *Rāznas ezers* – *возера Ражнас.*
- 3 *Garjuru kalns* – *гара Гарјуру.*
- 4 *Ošānu purvs* – *балота Ошану.*

– когда географическое название представляет собой сочетание собственного наименования и термина, который обозначает объекты административно-территориального деления (типа *pagasts, rajons*), а также некоторые часто употребляемые в картографической практике физико-географические объекты (типа *augstiene, jūra, ūdenskrātuve, zemiene*), то собственное наименование передается соответствующим белорусским прилагательным (см. п. 8), а переведенный термин ставится за названием.

Примеры

- 1 *Rīgas jūras* – *Рыжскае мора.*
- 2 *Ventspils rajons* – *Вэнтспілскі раён.*

9.3 Составные латышские географические названия при передаче на белорусский язык транслитерируются согласно с общими правилами. Все компоненты названия пишутся отдельно с большой буквы

Примеры

- 1 *Latviešu Stiglava* – *Латвиешу Стыглава.*
- 2 *Kalna Buivāni* – *Кална Буйвані.*
- 3 *Lauku Jaunatnīža* – *Лаўку Яўнамуйжа.*

9.4 Когда в состав сложных и составных названий входят слова "centrālais" (центральны), "austrumi" (усходні), "dienvidi" (паўднёвы), "rietumi" (заходні), "vidus" (сярэдни), "ziemeļi" (паўночны), эти слова переводятся, а сами названия переводятся соответствующими белорусскими прилагательными и оформляются согласно с правилами белорусской орфографии (см. ПБАП, § 36).

Примеры

- 1 *Vidzemes centrālā augstiene* – *Цэнтральна-Відзэмскае ўзвышша.*
- 2 *Austrumlatvijas zemiene* – *Усходне-Латвійская нізіна.*

Приложение А
(обязательное)

Список основных географических названий и иных слов, которые входят в состав географических названий Латвийской Республики

Таблица А.1

Латвийское написание	Белорусское написание
Aizupe	зарэчча
Aizsprosts	плаціна, запруда
Atteka	рукаў ракі
Augstais	высокі
Augstiene	узвышша
Augšējais	верхні
Austrumi, austrumu	усход, усходні
Avots	крыніца
Bāka	маяк
Birze	гай
Ceļš	шлях, дарога
Centrālais	цэнтральны
Ciematics	пасёлак
Ciems	вёска
Dabas liegums	прыродны заказнік
Dambis	плаціна, дамба, гаць
Delta	дэльта, вусце
Dienvidi, dienvidu	поўдзень, паўднёвы
Dīķis	пруд
Dižais	вялікі
Druva	ніва
Dūksts	багна, дрыгва
Dumbrājs	балота, багна
Dzelzceļš	чыгунка
Dziļais	глыбокі
Ezers	возера
Gals, gala	канец, край
Gārša	лес, бор
Grantsbedre	кар'ер для дабычы
Grava	яр, роў
Grēda	града
Grīva	вусце
Ieleja	даліна
Ieplaka	упадзіна, лагчына
Īsais	кароткі
Joma	заліў
Jūra	мора
Jūrmala	узмор'е, марское ўзбярэжжа
Kalni	горы
Kalns, kalna	гара, верхні
Kanāls	канал
Kāpas	дзюны
Karjers	кар'ер
Klāns	пойма, абалона, поплаў, нізіна, якую залівае вадой
Klints	скала
Krāce	рачны парог
Krauja	абрыў, круча, строма
Kreisais	левы

Продолжение таблицы А.1

Латвийское написание	Белорусское написание
Krustceļš	перакрыжаванне дарог
Labais	правы
Lanka	залиўны луг, нізіна
Lauks	поле
Laukums	плошча
Leja	нізіна, даліна
Līcis	залиў, бухта, завадзь
Līdzenums	раўніна
Mājas	хутар, сядзіба, двор
Mala	край, бераг
Mežs	лес
Muiža	маёнтак,
Nogāze	касагор, адхон
Nora	паляна
Osta	гавань, порт
Padome	савет
Padomju saimniecība (pašvaldība)	савет гаспадаркі (сельскі савет)
Pagasts	воласць
Pakalns	холм, бугор, узгорак
Pārceltuve	пераправа, паром
Paugurs	холм, бугор, узгорак
Piejūra	узмор'е
Piekalne	узгор'е
Piestātne	прыстань, прыпынак
Pilsēta	горад
Pilsētas daļa	гарадскі раён
Pļava	луг
Priekšējais	пярэдні
Purvājs	балоцістая мясцовасць
Purvs	балота
Pussala	паўвостраў
Rags	мыс
Rajona centrs	цэнтр раёна
Rajons	раён
Republika	рэспубліка
Republikas pilsēta	горад рэспубліканскага падпарадкавання
Rezervāts	запаведнік
Rietumi, rietumu	захад, заходні
Rīti, rīta	усход, усходні
Robeža	граніца, мяжа
Rumba	рачны парог
Sādža	вёска, сяленне
Sala	востраў
Sēklis	мель
Sēta	забор, агароджа; хутар, сядзіба
Stacija	станцыя; вакзал
Šaurums	праліў
Šoseja	шаша
Tilts	мост
Trelis	балота, балоцістае мясціна
Ūdenskrātuve	вадасховішча
Ūdenskritums	вадаспад
Ūdenstece	вадаток
Ūdenstilpe	вадаём
Upe	рака
Urņa	ручай

Окончание таблицы А.1

Латвийское написание	Белорусское написание
Uzkalns	холм, горка
Valks	ручай
Valsts galvapilsēta	сталіца
Vasrnīca	дача, дачная мясцовасць
Vasarņīcu ciems	дачны пасёлак
Vēris	лес, пушча
Vidus	сярэдні
Viensēta	хутар
Viensētu grupa	група хутароў
Viesnīca	гасцініца
Virsoņe	вяршыня
Zemais	нізкі
Zeme	зямля
Zemiene	нізіна
Ziemeļi, ziemeļi	поўнач, паўночны

исполнитель, должность	личная подпись	расшифровка подписи
исполнитель, должность	личная подпись	расшифровка подписи